

Michalina Kmieciak (1987–2022)

Wspomnienie

Jarosław Fazan*

DOI 10.24425/rl.2022.140969

ruch literacki • R. LXIII • 2022 • Z. 2 (371) PL

PL ISSN 0035-9602

Wiadomość o nagłej śmierci Michaliny Kmieciak była szokiem dla bardzo wielu osób, w szczególności ze środowiska badaczek i badaczy nowoczesnej literatury i sztuki. Michalina zmarła 16 marca 2022 r. po krótkiej i gwałtownej chorobie, wstrząsająco przedwcześnie, nie zrealizowawszy swoich wspaniałych planów badawczych i wielkich naukowych możliwości. Jednocześnie z bolesnej konieczności podsumowania jej naukowych prac wynika, że osiągnęła bardzo wiele, pozostawiła nam zdumiewająco bogaty i niezwykle inspirujący dorobek. Od początku swojej pracy na polonistyce Uniwersytetu Jagiellońskiego związana z Katedrą Teorii Literatury, należała do wyróżniających się badaczek i badaczy swojego pokolenia, mimo młodego wieku miała na swoim koncie znakomite książki i artykuły, świetne prace edytorskie i redakcyjne, realizowała dojrzałe przemyślenia i precyzyjnie wytyczony kierunek kolejnych badań. Działania Michaliny charakteryzowała rzadka szczodrość – koncentrowała się nie tylko na własnej pracy, ale inicjowała przedsięwzięcia zbiorowe, miała dar skupiania wokół siebie twórczych i poszukujących ludzi, od początku swojej działalności akademickiej starała się budować twórcze środowisko.

Po maturze w Łodzi, podjęła studia komparatystyczne na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, od pierwszego roku studiów wyróżniała się samodzielnością i dojrzałością intelektualną. Od początku studiów

* Jarosław Fazan – dr hab., prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego.
ORCID: 0000-0002-4760-9740

jej zainteresowania koncentrowały się wokół awangardowego nurtu literatury i sztuki nowoczesnej, a jednym z głównych obiektów Jej fascynacji było dzieło poetyckie Juliana Przybosa. Poświęciła mu pracę magisterską, która pod tytułem *Oblicza miejsca: topiczne i atopiczne wyobrażenia przestrzeni w twórczości Juliana Przybosa* (napisana pod opieką Profesor Teresy Walas) została opublikowana w prestiżowej serii *Moderнизм w Polsce* wydawnictwa Universitas (2013). Wśród wielu badawczych powrotów do dzieła tego poety, książkę Michaliny wyróżnia umiejętne łączenie literaturoznawczego ujęcia historycznej awangardy z nowoczesną perspektywą antropologiczną. Przede wszystkim zaś stała się ona imponującym punktem wyjścia do błyskotliwej kariery naukowej. W trakcie pracy nad magisterium zainteresowania i fascynacje Michaliny, związane z awangardą literacką i artystyczną, zamieniły się w precyzyjną orientację badawczą, zapowiadającą znaczące osiągnięcia. Michalina Kmiecik stawiała się niezwykle ważną postacią nieformalnego, ogólnokrajowego ruchu odnawiania znaczeń awangardowych. Jeszcze jako doktorantka inspirowała i uruchamiała inicjatywy naukowe, które w niedługim czasie wpłynęły na obraz polskiej sztuki innowacyjnej XX wieku. Była inicjatorką i współredaktorką bardzo ważnej serii wydawniczej *Awangarda/rewizje*. W ciągu niespełna dziesięciu lat opublikowano w niej przeszło dwadzieścia znaczących pozycji. Obok autorskich książek badaczek i badaczy różnych generacji, pojawiły się prace zbiorowe będące pokłosiem konferencji i seminariów oraz niezwykle ważne edycje źródeł i opracowań polskiej i światowej literatury awangardowej.

W 2015 r. obroniła doktorat, napisany pod kierunkiem prof. Andrzeja Hejmeja, opublikowany następnie w Wydawnictwie Uniwersytetu Jagiellońskiego pod tytułem *Drogi negatywności: nurt estetyczno-religijny w poezji i muzyce awangardowej XX wieku* (2016). To niezwykle nowatorskie ujęcie literatury i sztuki awangardowej stanowi wybitne osiągnięcie naukowe. Książka jest dogłębną i oryginalną analizą poezji i muzyki awangardowej w kontekście estetyki negatywnej, uwzględnia radykalny nurt sztuki nowatorskiej, wymykającej się tradycyjnym kategoriom semantycznym. Na plan pierwszy wysuwają się dzieła Paula Celana, Antonina Weberna, Arnolda Schönberga i Aleksandra Wata, które Michalina Kmiecik interpretuje jako dzieła całkowicie przekształcające język nowoczesnej sztuki. Michalina Kmiecik opublikowała również wzorowe opracowanie naukowe *Dziennika bez samogłosek* Aleksandra Wata na podstawie odczytanego przez siebie autorskiego maszynopisu (WUJ 2018).

Inicjatywą Michaliny było powołanie Ośrodka Badań nad Awangardą przy Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Była jego współorganizatorką i niestrudzoną animatorką – kreowała wydarzenia naukowe i popularyzatorskie związane z literaturą i sztuką awangardy światowej i polskiej XX i XXI wieku. Dzięki Jej staraniom Ośrodek Badań nawiązał dynamiczną współpracę z tak ważnymi instytucjami kulturalnymi jak

Muzeum Sztuki w Łodzi, krakowska Cricoteka czy ośrodek MDRN z Uniwersytetu w Leuven w Belgii. Obok przedsięwzięć stricte naukowych, jak międzynarodowa konferencja z okazji 100-lecia polskiego ruchu awangardowego, czy cykl seminariów o awangardzie i polityczności, Michalina organizowała atrakcyjne i cieszące się sporym zainteresowaniem imprezy popularyzujące wiedzę na temat sztuki nowoczesnej. W ostatnich latach odbyło się kilkanaście spotkań z cyklu „ABC awangardy”, najpierw w gościnnych murach Cricoteki, a następnie, już w czasie pandemii, za pośrednictwem facebooka tej instytucji. Swoistym połączeniem obu dziedzin – naukowej i popularyzatorskiej – był jeden z ostatnich zrealizowanych projektów Michaliny, opracowana wspólnie z Iwoną Boruszkowską i Jakubem Kornhauserem antologia *Teorie awangardy* (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2020). To niezwykle potrzebny zbiór rzetelnie opracowanych przekładów klasycznych opracowań estetyki awangardowej.

Michalina była również laureatką nagród naukowych, m.in. programu START Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej (2017) oraz członkinią Polskiego Stowarzyszenia Komparatystyki Literackiej i European Network for Avant-Garde and Modernism Studies (EAM). Realizowała swoje badania także w projektach, spośród których warto przypomnieć choćby najważniejsze: grant w konkursie Preludium Narodowego Centrum Nauki na zrealizowanie projektu *Nurt estetyczno-religijny w poezji i muzyce awangardowej w XX wieku* (2014–2016) oraz projekt w ramach konkursu Sonata NCN pt. *Style zachowań awangardowych* (2016–2021). Zaś od 2018 roku Michalina była jurorką w Komitecie Krakowskim Olimpiada Literatury i Języka Polskiego.

Śmierć przerwała intensywną pracę Michaliny nad monografią problematyki haptycznej sztuki nowoczesnej.

Jako nauczycielka akademicka Michalina cieszyła się wielką popularnością i uznaniem studentów. Pod Jej kierunkiem powstawały interesujące licencjaty; z typowym dla siebie oddaniem, opiekowała się niezwykle zdolnymi, poszukującymi studentkami i studentami. Bardzo będzie nam brakować zaangażowania, energii i kompetencji Michaliny, będziemy stale korzystać z Jej tekstów i opracowań.